

Mälaren en sjö för miljoner vill tillsammans med dess medlemskommuner lyfta behovet av att ta ett samlat grepp om dagvatten i lagstiftningen

Kraven på rening av dagvatten har i och med implementeringen av EU:s vattendirektiv i svensk lagstiftning ökat. Dagvatten står i många fall för en betydande belastning på sjöar och vattendrag. Samtidigt saknas fungerande juridiska verktyg för att kunna ställa krav på dagvattenhantering i planprocessen, så att beslutade miljö kvalitetsnormer (MKN) kan nås i recipienterna. Det saknas ett samlat grepp om dagvatten i lagstiftningen, vilket leder till att många kommuner jobbar i juridiska gråzoner för att kunna nå MKN i berörda recipienter. Situationen är inte hållbar. Behovet av en fungerande lagstiftning på dagvattenområdet är stort och brådskande. Det krävs att en förändring av lagstiftningen sker snarast.

Problembeskrivning

Dagvattenhanteringen regleras idag av olika parallella lagstiftningar: miljöbalken, plan- och bygglagen (2010:900), PBL och lag (2006:412) om allmänna vattentjänster, LAV. Det förefaller inte tidigare ha funnits ett enhetligt förhållningssätt till dagvatten och regleringen av dagvatten är inte fullständig i någon av lagarna. Det finns inte heller någon röd tråd mellan lagstiftningarna, istället har de olika regleringarna luckor och överlappningar - ibland motverkar de till och med varandra i förhållande till ett övergripande mål.

Dagvattenfrågan och behovet av förbättrad reglering har lyfts i flera statliga utredningar, bland annat av Naturvårdsverket i två större regeringsuppdrag: *Analys av kunskapsläget för dagvattenproblematiken* (2017) och *Regeringsuppdrag att föreslå etappmål om dagvatten* (2019). I båda utredningar konstateras att det behövs en tydligare vägledning från olika myndigheter och bättre regleringen av dagvatten. Myndigheterna jobbar med bättre vägledning, men lagstiftningsfrågan har inte tagits vidare. Regeringen tillsatte också 2015 en utredning som skulle analysera hur ansvaret ska fördelas mellan olika myndigheter för att anpassa pågående och planerad markanvändning och bebyggd miljö till ett förändrat klimat (SOU 2017:2). Utredningen förslog utökade möjligheter att inom ramen LAV begränsa fastighetsägarens rätt att fritt lämna över dagvatten till den allmänna va-anläggningen. Inte heller denna utredning har lett till förändrad lagstiftning.

Otydligheten i dagvattenregleringen gäller dels vilka krav som kan ställas med stöd av miljöbalken, dels förutsättningarna i PBL att reglera dagvattenhanteringen genom planbestämmelser och dels vilket dagvatten som va-huvudmannen är skyldig att ta emot enligt LAV. Det behövs ett samlat grepp och en förändring av lagstiftningen, så att vi får en lagstiftning där de olika lagarna stödjer varandra istället för att motarbeta varandra. Detta behov är särskilt tydligt i planeringsprocessen, där det av PBL å ena sidan uppställs krav på att MKN ska följas, men samtidigt saknas stöd för att föreskriva rättsligt bindande krav på att de åtgärder som bedömts nödvändiga för att följa MKN verkligen genomförs och bibehålls. LAV ger begränsad möjlighet för VA-huvudmannen att ställa krav på fastighetsägaren vad avser inte minst kvaliteter på det dagvatten som släpps till det allmänna nätet. Inte heller tillsyn enligt miljöbalken är ett tillräckligt effektivt instrument då föroreningarna i dagvatten är diffusa, alltså inte kommer från en specifik punktkälla, utan det är många bäckar små som behöver åtgärdas för att det ska vara möjligt att nå god status i sjöar, vattendrag och havsvikar.

Behov

Vi har identifierat nedanstående behov av förändrad lagstiftning. Exakt hur detta ska ske och eventuella konsekvenser det kan få behöver utredas:

Plan- och bygglagen (PBL):

- Verktyg för att föreskriva rättsligt bindande krav på att de åtgärder som bedömts nödvändiga för att följa MKN verkligen genomförs saknas i PBL. Här behövs en översyn av lagstiftningen. Dagvattenfrågan "faller mellan stolarna" vid bygglov och genomförande. Det finns behov av att kunna säkerställa att planerade anläggningar/åtgärder faktiskt genomförs men också hållbarheten och varaktigheten i anläggningarna över tid. Detta behöver kunna följas upp med stöd i lagstiftningen. Det bör även gå att ställa krav på att MKN ska beaktas/uppnås vid bygglovsgivning av äldre plan. En möjlighet för att kunna ställa krav på dagvattenhantering utifrån MKN kan vara att villkora detaljplaner utifrån krav på dagvattenhantering.

Miljöbalken (MB):

- När det gäller dagvatten är miljöbalken generellt en föråldrad lagstiftning som behöver förnyas och uppdateras. Vissa typer av dagvatten klassas som avloppsvatten, medan annat dagvatten som kan vara lika förorenat inte gör det, beroende på om dagvattnet kommer från planlagd mark eller ej. Huvuddelen av den reglering av dagvatten som finns i miljöbalken idag träffar endast dagvatten som klassas som avloppsvatten, vilket ur miljöskyddssynpunkt är olyckligt.
- Miljöbalken behöver på ett bättre sätt hantera diffusa utsläpp. Idag saknas lagstöd för att ställa krav på befintliga verksamheters och fastigheters dagvattenhantering om utsläppet inte kan kategoriseras som betydande. Om vi ska uppnå miljö kvalitetsnormen för vatten behöver även mindre utsläpp hanteras. Särskilt svårt är det att reglera för enskilda fastigheter eftersom dagvatten då inte räknas som avlopp i miljöbalkens mening.

Lagen om allmänna vattentjänster (LAV):

- Det borde övervägas om VA-huvudmannen ska ha skyldighet att ta emot allt dagvatten enligt lagen om allmänna vattentjänster. Det finns behov av definition av vad ett "normaldagvatten" är och vad VA-huvudmannen är skyldig att ta emot både vad det gäller volym/flöde och kvalitet på dagvattnet. Det finns fördelar att fördröja och rena dagvatten lokalt, både ur flödes- och föroreningsperspektiv och sannolikt även ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Det finns också behov för VA-huvudmannen att kunna ställa olika krav på ny och befintlig bebyggelse, eftersom fastighetsägaren vid ny bebyggelse har större möjlighet att anpassa sin installation utan alltför stora kostnader. Vidare behöver lagstiftningen förtydligas när det gäller hur VA-huvudmannen kan kontrollera att de krav som ställs på fastighetsägare efterföljs.